

Standarde europene și internaționale e-guvernamentale de impact oportun asupra procesului decizional al Republicii Moldova

Victoria GOREA,
doctorandă, Academia de Administrare Publică

SUMMARY

The scientific publication denotes trends of a scientific and academic research of the practices of the: investigation, development, evaluation, implementation, practical application, renovation and evolutionary domain that refers to the european and international standards eguvernamentale who manifest an opportune impact on decision-making process of the Republic of Moldova, which also develops the image of the relational hierarchy of the egovernment and the decision-making process by creating some situations modeled and obtained recursively the repercussion aspect of the international standards that can resolve the dilemmas existing in space microenvironment framed in macroenvironment progressing continuously emerging the evolution irreversible of the phenomenon of the globalization etc.

Key-words: *international standards, internationalization, relational hierarchy, e-government, decision making process, interrelation, fortification, micro and macro system, the phenomenon of globalization etc.*

REZUMAT

Publicația științifică denotă tendințe de cercetare științifico-academică a procedurilor de: investigare, dezvoltare, evaluare, implementare, aplicare în practică, renovare și evoluționare a domeniului care se referă la standardele europene și internaționale e-guvernamentale ce manifestă un impact oportun asupra procesului decizional al Republicii Moldova, care, de asemenea, dezvoltă imaginea relației ierarhice dintre e-guvernare și procesul decizional prin intermediul creării unor situații modelate și obținând recursiv în repercusiune aspectul standardelor internaționale ce pot rezolva dilemele existente în spațiul micromediului încadrat în macromediul care progresează continuu emergent evoluției ireversibile a fenomenului globalizării etc.

Cuvinte-cheie: *standarde internaționale, internaționalizare, ierarhie relațională, e-guvernare, proces decizional, interrelație, fortificare, micro- și macrosistem, fenomenul globalizării etc.*

Imaginea Republicii Moldova obține un contur puternic evidențiat prin intermediul evoluționării coraportului standardelor internaționale și cerințelor de autorealizare națională, ca parte componentă ce devine

capabilă să soluționeze integrarea completă în spațiul comunitar european și pe plan internațional dezvoltând cadrul e-guvernamental de impact oportun asupra procesului decizional demarat de micromediul adaptiv

macromediului care denotă tendin ele conformării fenomenului globalizării  . a.

Standardele U.E.  i internaționale reprezintă tipologii multiple de mecanisme  i instrumente indispensabile, diversificate, utilitare  i deosebit de importante pentru dezvoltarea continuă a Republicii Moldova în cadrul noilor tendin e de internaționalizare a U.E.  i a  r rilor componente spa iului comunitar european.

Multitudinea standardelor internaționale, care evaluează  i contribuie la evolu ia perform rilor impactului e-guvernării asupra optimizării procesului decizional al administra iei publice din Republica Moldova similar U.E., O.N.U., N.A.T.O.  . a.  i global, devin tot mai mult cunoscute de publicul larg  i sporesc uniformizarea opiniei publice ce se referă la solu ionarea procesului decizional ca fiind unitar microsistemic  i internaționalizat macrosistemic. Transformarea electronică, respectiv e-transformarea Republicii Moldova, emergent digitalizarea spre orizontul anului 2020, este asigurată continuu de către Comisia Na ional  pentru e-transformare, coordonatorii Consiliului e-transformare, Centrul de guvernare electronică al Republicii Moldova, membrii Consiliului European sub egida Comisiei Europene cu interven iile O.N.U., N.A.T.O.  . a.  n scop de standardizare a microe-guvernărilor, inclusiv a Republicii Moldova în ansamblul e-guvernamental macrosistemic care poate deveni eficient, efectiv  i economic administr nd public un proces decizional coerent, de asemenea, poate prezenta noi performan e, fapt ce în repercusiune contribuie la eradicarea săraciei, consolidarea cooperării internaționale, încadrarea în lemele fenomenului globalizării etc. [1], [2]

Centrul de guvernare electronică al Republicii Moldova promovează noile directive ale e-guvernării naționale, similar aspira iilor europene  i internaționale, prin intermediul solu ion rii procesului decizional ca unul dintre procesele ce necesită

planificarea obiectivelor de scurtă  i lungă durată, prognozarea  i estimarea analitică a rezultatelor micromediului procesului decizional sumate în cadrul macromediului procesului decizional macrosistemic. Standardele internaționale reprezintă norme precalculate  i predefinite ca cuantificare valorică ce tinde spre perfec iunea serviciilor, e-serviciilor, produselor  . a. fiind acceptate  i implementate, practic, de mediul academic,  tiin ific, legislativ  . a. medii, inclusiv de publicul larg; ele sunt elaborate datorită cooperărilor organiza ionale internaționale fiind descrise de managementul calit ii unit  ilor, serviciilor, e-serviciilor, produselor, informa iei  . a.  i se referă la diverse medii de activitate, denumite cu abrevieri ale seriilor de standarde  i descrise detaliat în catalogul standardelor internaționale, precum seriile de standarde verificate, acceptate  i internaționalizate: ISO 1 – unit ti de măsură  . a.; ISO 1000 – coduri  i limbaje; ISO 9000, ISO 9001, ISO 9014, ISO 9016 – calitate; ISO 14000 – mediul ambiant; ISO 19100 – informații geografice; ISO – 19011, ISO 20000 – standarde de audit  . a. respectiv, precum ISSAI, INTOSAI – standarde naționale adaptate la cele internaționale precum: standarde de audit public, intern, financiar, al conformit ii, auditul tehnologiilor informaționale  i comunica ionale, al performan elor, [3] ISO 27000 – securitatea informa iei etc., etc.  n acest context, retrospectiva, actualitatea  i perspectiva standardelor internaționale care se dezvoltă concomitent cu evolu ionarea fenomenului globalizării  i prezintă substructuri noi reprezent nd renovările rezultante ale sferei de cercetare empirică, sintetică, analitică  i practică prin implementarea multiplicării  i diversificării, a majorării valorice  i numerice a diversilor indici, indicatori, parametri  . a.; de asemenea, sunt de mare importan   efectele e-guvernării asupra procesului decizional transparent ca repercusiune a respectării standardelor internaționalizate ale U.E.  i mondiale, standardelor de calitate a

legislației în vigoare ș. a.; standardelor legate de TIC-uri, NTIC-uri, nanotehnologii ș. a.; standardelor etice ale comunicării pe plan internațional, a negocierilor etice, precum utilizarea limbilor de circulație internațională, respectarea e-culturii, a normelor, a valorilor, a credințelor ș. a.; standardelor educaționale, recent renovate ca performare alr e-științei, a nanotehnologiilor aplicate, inclusiv legate de e-educație, de e-learning, de asemenea, standardele educaționale ce sunt adaptate la cele internaționale precum: standarde de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, standarde de învățare și dezvoltare pentru copilul de la naștere până la 7 ani, standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie, HG nr. 432 din 20.04.2007 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial, Reglementările privind instituțiile rezidențiale și de dezinstituționalizare, standarde de acreditare ș. a., standarde ce parcurg etapa de internaționalizare [1], [4] etc.; de asemenea, a standardelor e-sociale de calitate ce se referă la eradicarea sărăciei și la incluziunea socială, la protecția muncii, la protecția familiei, a copilului, a standardelor ce țin de protecția sănătății, a consumatorului ș. a.; [5], [6] standardelor de calitate legate de domeniul e-economic ce țin de e-servicii, servicii și produse, mai ales ce se referă la comunicarea fondurilor structurale, ce țin de re tehnologizări ale activităților economice, de sfera inginerescă valorificată de domeniul e-economic, a standardelor de audit ISSAI, INTOSAI, ISO 19011 din anul 2011 ș. a.; [7], [8] a standardelor internaționale ISO 14000 ce sunt legate de protecția mediului ambiant, ecostandardelor, standardelor domeniului public și privat create de mediul intern al entităților ce tind să corespundă standardelor internaționale prin

intermediul organizării și dirijării alinierii totale a cooperărilor internaționale la nivelul etic cel mai avansat etc., etc., tabelul 1. [3] Catalogarea și clasificarea standardelor internaționale sunt într-o continuă evoluție care prevede realizarea evaluărilor sistematice ale tuturor sferelor de activitate, mai ales, a domeniului e-guvernamental, de asemenea, ține cont de aspectul inovațional al acestora, precum și respectarea valorilor, normelor și credințelor ș. a. în scopul oportunității mediului de dezvoltare a procesului decizional comun, unitar și integrat macrosistemic evolutiv.

Cele mai reprezentative dintre standardele internaționale, ce se referă nemijlocit la cadrul ierarhiei relaționale e-guvernare – proces decizional care sunt diversificate în „Catalogul Standardelor Internaționale” fiind înscrise, evaluate și evoluționate de către ISO „Organizația Internațională de Standardizare”, sunt redată de clasele mari și subincluziunile acestora, unele dintre acestea sunt prezentate în extrasul emergent:

Extras:

„ ISO 1 – ISO 999

- ISO 646 Alfabetul internațional nr. 5 (IA5): 7-Bit-cod pentru schimbul de informații; IA5 fiind asemănător cu ASCII ș. a.

ISO 1000 – ISO 8999 / Coduri și limbaje

- ISO 2022 Informatica: structuri pentru codurile caracterelor și tehnicilor de extensiune (ISO/CEI 2022);

- ISO 3166 Coduri pentru națiuni și subdiviziunile lor;

- ISO 3166-1 Codul numeric;

- ISO 3297: Numărul ISSN;

- ISO/IEC 4873:1991 Codul de 8 biți pentru schimbul de informații;

- ISO 6429 Informatica: funcții de control pentru seturile de caractere codificate;

- ISO 7498 Interconexiunea de sisteme deschise;

- ISO/IEC 7501-1:1997 Cartea de identitate - documente de călătorie lizibile de mașini (aparate) (Partea 1: pașapoarte lizi-

Tabelul 1

Clasificarea standardelor interna ionale

Nr. d./r.	Denumirea standardului interna�ional	Descrierea standardului interna�ional
1.	ISO 1 - ISO 999	ISO 1 - ISO 999
2.	ISO 1000 - ISO 8999	Coduri �i limbaje
3.	ISO 9000 - ISO 9099	Calitatea
4.	ISO 9107 - ISO 1997	Cerin�e logice, cod�ri, limbaje
5.	ISO 10000 - ISO 19999	ISO 10000 - ISO 19999
6.	ISO 14000	Mediu
7.	ISO 14400 - ISO 15999	ISO 14400 - ISO 15999
8.	ISO/TS 16949	ISO/TS 16949
9.	ISO 17700	ISO 17700
10.	ISO 19100	Informa�ii geografice
11.	ISO 20000 - ISO 29999	ISO 20000 - ISO 29999
12.	ISO 22000	ISO 22000
13.	ISO 26000	Responsabilitatea social� a organiza�iilor
14.	ISO 27000 etc.	Securitatea informa�iei etc.

Sursa. Portal electronic, ISO, <https://ro.wikipedia.org/wiki/List%C4%83_de_standarde_ISO>, Clasificarea standardelor interna ionale [citat pe 23.10.2015].

bile de ma ini; Partea a 2-a: vize lizibile de ma ini; Partea a 3-a: documente oficiale de călătorie lizibile de ma ini);

- ISO/IEC 8825 ASN.1 reguli de codificare  . a.

ISO 9000 – ISO 9099 / Calitatea

- ISO 9069 Instrumente de suport ale SGML – SGML Document Interchange Format (SDIF)  . a.

ISO 9107 – ISO 1997 / Cerin e logice, cod ri, limbaje

- ISO 9362 Codul de Identificare Bancară sau sistemul BIC ISO/IEC 9579 accesul imediat la data de baze pentru SQL;

- ISO/IEC 9945 Portable Operating System Interface (POSIX)  . a.

ISO 10000 – ISO 19999

- ISO 10279 Limbajul de programare BASIC  . a.

ISO 14000 / Mediu

- ISO 14011: Ghidul pentru auditul de

mediu. Proceduri de audit. Auditarea sistemelor de management de mediu;

- ISO 14048: Formatele schimburilor de date informatizate  . a.

ISO 14400 – ISO 15999

- ISO/IEC 14496 MPEG-4;

- ISO 14651 Informatica: compararea  i ordinea internațională a barelor;

- ISO 15924 Codurile pentru reprezentarea numerelor de script  . a.

ISO 17700

- ISO/CEI 17799 Informatică: securitatea informa iilor (BS 7799)  i codul de conduită pentru siguran a acestora; redenumit ISO 27002:2005  . a.

ISO 19100 / Informa ii geografice

1. ISO 19115 Geografia: metadata  . a.

ISO 20000 – ISO 29999

- ISO/IEC 22250-1 Nucleul RELAX;

- ISO 27001:2005 Despre securitatea informa iei  . a.;

ISO 22000 / Sisteme de management al siguranței alimentelor ș. a;

ISO 26000 / Responsabilitatea socială a organizațiilor ș. a;

ISO 27000 / Securitatea informației:

- ISO 27000: Serie de norme dedicate securității informației;

- ISO/CEI 27001 Information Security Management System (ISMS), înlocuiește BS7799-2;

- ISO/CEI 27002 Cod de bune practici în ISMS. Nou număr pentru ISO 17799;

- ISO/CEI 27003 Ghid de implementare a ISMS;

- ISO/CEI 27004 Ghid pentru gestionarea, măsurarea și metrica securității informației;

- ISO/CEI 27005 Ghid pentru managementul riscului în securitatea informației ș. a., etc., etc., extrasul 1, [3].

Consolidarea recunoașterii și respectului standardelor internaționale de către populație implică conlucrarea operativă, sistematică și progresivă a domeniului e-guvernamental cu celelalte domenii: guvern către guvern G-G, guvern către business G-B, guvern către cetățean ș. a. dezvoltate pe plan intern adaptiv mediului extern care poate obține reușite impunătoare doar prin intermediul cooperărilor diplomatice, de asemenea, prin intermediul creării unui ansamblu de activități e-guvernamentale cu impact oportun asupra procesului decizional.

Retehnologizările continue și fructificarea domeniului inovațional ale tuturor ramurilor de activitate contribuie la crearea noilor standarde internaționale, de asemenea, renovarea celor demodate, nemijlocit amplificând sfera e-guvernamentală de informare accesibilă și gratuită a populației, precum și sfera de securizare informațională a laturii procesului decizional integrat, aliniat total prin intermediul criptării datelor informaționale ce necesită păstrarea secretului de stat, a anonimatului datelor informaționale secrete ce se referă la mediul de

afaceri, precum și a datelor confidențiale ale cetățenilor etc.

Sistematizarea datelor informaționale științifico-practice, redate în figura 1, specifice studiului științifico-academic al domeniului practicilor ce contribuie la dezvoltarea sferei ce ține de standardele europene ce devin internaționalizate și de standardele mondiale e-guvernamentale care denotă un impact oportun asupra procesului decizional al micromediilor statale, nemijlocit al Republicii Moldova fiind evaluate prin intermediul aplicării Analizei SWOT prezintă o sinteză laconică a punctelor puternice și de amonte, a punctelor regresive și de stagnare a evoluției și evoluționării modelate oportun în scopul dezvoltării unei e-guvernări influente propice asupra procesului decizional unic și comun micro- și macrosistemic.

Ierarhia relațională e-guvernare – proces decizional operează foarte intens cu standardele respective și nemijlocit cu o multitudine de alte standarde ISO și subclase ale acestora, actualizările în conformitate cu performanțele evoluționiste ale activității interactive a e-guvernării ca proces ierarhic superior procesului decizional, precum și altor procese dezvoltate de alte domenii de activitate pe plan național similar aspirațiilor U.E. și internaționale în scopul neperturbării, ci chiar ameliorării fenomenelor naturale, a administrării e-guvernamentale publice și private în perspectiva progresului prosperității fenomenului globalizării.

Cooperările și negocierile internaționale ale Republicii Moldova cu U.E., O.N.U., N.A.T.O. ș. a. obțin un aspect etic și diplomatic emergent implementării și aplicării standardelor internaționale perpetuate ca un etalon al comunicării jurisprudente internaționale, mai ales în ce privește domeniul e-guvernamental de impact progresiv, efectiv, eficient și economic asupra procesului decizional comunitar, integrat în cadrul procesului decizional deschis on-line macrosistemic care devine din ce în ce mai

Figura 1. Analiza SWOT a standardelor internaționale.

mult interoperabil, accesibil, gratuit prin intermediul muncii fructuoase a Centrului de guvernare electronică al Republicii Moldova ce reprezintă unul dintre cei mai importan i furnizori informa ionali și dispersori comunica ionali interni on-line ce lucrează similar furnizorilor informa ionali externi, nemijlocit adaptiv standardelor internaționale conformate fenomenului globalizării, de asemenea, se dezvoltă ascendent prin intermediul contribu iei operabilității Ministerului Tehnologiei Informa iei și al Comunica iilor al Republicii Moldova (MTIC), Ministerului Apărării al Republicii Moldova, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (MAEIE), Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova (MAI) ș. a. cre nd imaginea Republicii Moldova în cadrul amplificării aspectului interrela iilor ierarhice ale cooperării internaționale e-guvernamentale dintre micro-și macrosistem în scopul reglementării

tehnice și al standardizării internaționale optimiz nd evolutiv procesul decizional al micro-și macromediului, pun nd accentul pe cetă ean [9], [10].

Concluziile și recomandările denotă tendin e de cercetare științifico – academică continuă a practicilor de investigare pe teren, de elaborare, de evaluare, de implementare, de aplicare în practică, de renovare și evolu ionare a domeniului ce se referă la standardele europene și internaționale e-guvernamentale care manifestă un impact oportun asupra procesului decizional al Republicii Moldova ce dezvoltă imaginea ierarhiei rela ionale e-guvernare – proces decizional cre nd situa ii modelate care ob in recursiv în repercusiune aspectul de standarde internaționale ce pot solu iona dilemele micro-și macrosistemice existente în spa iul micromediului încadrat în macromediul care progresează continuu emergent evoluționării ireversibile a feno-

menului globalizării ș. a. În acest context activitatea misionară e-guvernamentală devine elucidată prin intermediul uniformizării microsistemice a acesteia, similar alinierii totale macrosistemice în scopul realizării strategiilor de viitor ale diplomației mondiale care pun accentul pe om ca epicentru al interrelațiilor e-guvernamentale standardizate, transparente, jurisprudente ș. a., nemijlocit de impact optimal asupra procesului

decizional respectând normele, valorile și credințele umanității ș. a., promovând prosperitatea unei bune guvernări, integritatea teritorială, securitatea statală, productivitatea în amonte a multitudinii domeniilor de activitate e-guvernamentală de impact ascendent asupra procesului decizional, nemijlocit al tuturor sferelor de activitate operațională a Republicii Moldova ș. a. ca parte componentă a fortificării globale etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Portal electronic, Web page of eGovernment work in Europe, <<http://ec.europa.eu/digital-agenda/life-and-work/public-services>>, Public services [citată pe 05.12.2014].
2. Portal electronic oficial al Republicii Moldova, <<http://www.moldova.md/md/relatile/>, Republica Moldova>, Pagină oficială / Navigare / Relații internaționale [citată pe 09.10.2015].
3. Portal electronic, ISO, <https://ro.wikipedia.org/wiki/List%C4%83_de_standarde_ISO>, Clasificarea standardelor internaționale [citată pe 23.10.2015].
4. Portal electronic oficial al Ministerului Educației al Republicii Moldova, <<http://edu.gov.md>>, Internațional / Tratatate internaționale [citată pe 11.12.2015].
5. Portal electronic oficial al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova, <<http://www.ms.gov.md/?q=tratate-bilaterale-vigoare>>, Cooperare internațională / Realizarea Politicii de integrare europeană [citată pe 11.12.2015].
6. Pacific Council on International Policy, Los Angeles, CA 90089-0035, e-mail: <pcip@usc.edu>, raport de monitorizare, 36 p. [citată pe 26.01.2015].
7. Portal electronic oficial al Curții de Conturi a Republicii Moldova, <<http://ccrm.md/pageview.php?l=ro&idc=33&t=/Audit/Methodologie-de-audit>>, Audit / Metodologie de audit [citată pe 11.12.2015].
8. Portal oficial al Guvernului Republicii Moldova, Centrul de guvernare electronică al Republicii Moldova, <<http://egov.md/index.php/ro/resurse/legislatie#.V5fP-HzFOY>>, Resurse / Legislație, e-documente [citată pe 24.02.2015].
9. Portal electronic reprezentativ de prezentare a cooperărilor MTIC și IBM ce oferă oportunități de instruire IT pentru tineri, <<http://itaces.md/index.php?pag=news&id=24&rid=213&l=ro>>, instruirea tinerilor specialiști din Republica Moldova de către I.B.M. Franța, Coreea de Nord și Coreea de Sud, e-document [citată pe 02.04.2015].
10. Pagină oficială a Președinției Republicii Moldova, <<http://www.presedinte.md/rom/initierea-elaborarii-deciziilor>>, Transparența în procesul decizional / Inițierea în elaborarea deciziilor, / Proiecte de decizii, / Decizii adoptate, / Rapoarte anuale, / Norme de reglementare a transparenței decizionale [citată pe 09.10.2015].

E-mail: victoritagorea@mail.ru

Prezentat: 11 noiembrie 2015.